

دانشگاه علوم و Humanities
ایلام

http://seminars.usb.ac.ir/025000

025000@usb.ac.ir

تیرم - چاه قزوین - 20 اسفند 1399

تیرم - چاه قزوین - 25 اسفند 1399

نگاهی بر تکنیک های سنتی و مدرن آموزشی کارگاه صنایع دستی ۸ (چوب) در مقطع کارشناسی رشته صنایع دستی (چالش ها و راهکارها)

فاطمه شیرازی *

هیات علمی، گروه صنایع دستی، دانشکده هنر، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران
شماره تماس: ۰۹۱۵۶۳۳۴۵۳۷

پست الکترونیکی: shirazi.fatemeh@arts.usb.ac.ir

لهیا حسینی کرمانی

هیات علمی، گروه صنایع دستی، دانشکده هنر، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران
شماره تماس: ۰۹۲۱۵۹۵۰۴۲۲

پست الکترونیکی: hoseyni.lahya@yahoo.com

چکیده:

رشته صنایع دستی به عنوان یکی از شاخه های هنر به دنبال ارتقاء کیفیت آموزش دانشگاهی و تربیت نیروی انسانی هنرمند، خلاق و کار آفرین است. از این رو این پژوهش می کوشد تا با بررسی سرفصل دروس صنایع دستی در مقطع کارشناسی (مطالعه موردی درس کارگاه صنایع دستی ۸، چوب) به چگونگی امکان ارتقاء آموزشی و فنی این کارگاه و به تبع آن تربیت نیروهای توانمند و خلاق بپردازد. این پژوهش با بررسی و شرح سرفصل درس و بررسی و مقایسه تکنیک های سنتی این سرفصل، سعی بر ارائه راهکارهایی جدید و نوین در جهت ارتقاء کمی و کیفی آموزشی این کارگاه دارد. همچنین می کوشد تا از این گذر در جهت همگامی آموزشی عالی این رشته با نیازهای جامعه و بازار کار بپردازد.

سوالات مطرح در این پژوهش اینچنین قابل تبیین هستند: تکنیک های سنتی سرفصل درس کارگاه صنایع دستی ۸ (چوب) بر چه اصولی استوارند؟ از چه تکنیک ها و یا ابزار جدیدی جهت به روز رسانی و ارتقاء آموزشی کارگاه صنایع دستی ۸ (چوب) می توان کمک گرفت؟ این پژوهش به صورت توصیفی- تحلیلی انجام می پذیرد و جمع آوری داده های آن به روش اسنادی- کتابخانه ای و میدانی است. نتایج بیانگر آن است که سرفصل درس کارگاه صنایع دستی ۸ (چوب) مقطع کارشناسی رشته صنایع دستی به دلیل اینکه جدیداً مورد بازنگری قرار نگرفته است، بسیاری از شاخه های هنری قید شده در آن می تواند به روز رسانی شده و به صورت جدید و همگام با نیاز بازار، باز تعریف گردند. همچنین جای برخی تکنیک های متناسب با تقاضای جامعه و ارتقاء آموزشی خالی است از جمله: طراحی تخصصی چوب، معرق منبت، جواهر سازی چوب، حجم سازی، تکنیک رزین - چوب و... که می تواند در سرفصل این درس گنجانده شود.

کلیدواژه ها: نظام آموزشی، هنر، صنایع دستی، چوب، کارگاه صنایع دستی ۸.

مقدمه

امروزه سرمشق‌های سنتی آموزش در دانشگاه، در حال تغییرند و الگوهای آموزشی و فرآیندهای یاد دهی- یادگیری به سمت اهمیت دادن به حل مسئله، مشارکت، ایفای نقش، و الگوهای تفکر خلاق حرکت می‌کنند و مفهوم کیفیت آموزش دانشگاهی از دانش محض به دانش همراه با مهارت بالا برای کاربرد آن توسعه می‌یابد. کیفیت آموزشی پدیده‌ای نسبی و چند بعدی است و کیفیت پدیده‌های آموزشی (محتوا، یادگیری دانشجو، فضای آموزشی، دانش و مهارت مدیران، اعضای هیئت علمی و کارکنان و ...) به کیفیت دانشگاه بستگی دارد و بهبود کیفیت دانشگاه (اهداف آموزشی، محتوا و سازماندهی تحصیلی، آموزش و پویایی سازمان دانشگاه) و ارتقای کیفی عملکرد دانشگاه در فضای دانشگاهی یا فرهنگ آن امکان پذیر است. کیفیت محصولات و خدمات در هر جامعه با کیفیت نظام آموزش عالی آن جامعه در ارتباط است (فراست خواه، ۱۳۸۸: ۳۶). تاریخ آموزش هنر در ایران را می‌توان به دو دوره عمده آموزش سنتی (آموزش استاد - شاگردی که در آن فرآیند آموزش سینه به سینه بود و استاد مقامی معنوی همچون مقام پدر داشت) و آموزش نوین دانشگاهی تقسیم کرد. آموزش نوین در دوره قاجار، با ورود نظام آموزشی جدید هنر که اقتباسی از نظام آموزشی مغرب زمین بود، شکل گرفت. با تأسیس دارالفنون شیوه‌های نوین آموزش در ایران به تدریج متحول و فرآیند طولانی آموزش زیر نظر یک استاد به آموزش در کوتاه مدت زیر نظر چند استاد تبدیل و در آن رابطه مراد و مریدی کمرنگ شد (محمدزاده، ۱۳۸۴: ۲۶۵).

هدف‌های نظام آموزشی بر اساس نیازهای جامعه تعریف می‌شود و در راستای توسعه فرهنگی اجتماعی کشور است. (میرزا بیگی، ۱۳۸۰: ۳۳). انطباق آموزش‌های دانشگاهی با نیازهای اجتماعی برای توسعه نظام آموزش عالی هنر ضروری است اما به نظر می‌رسد بسیاری از برنامه‌های درسی ارائه شده در دانشگاه‌ها، کاربردی در دنیای واقعی ندارند، بنابراین توجه به برنامه آموزشی دوره‌های تحصیلی، برنامه درسی و محتوای رشته‌های تحصیلی، شیوه ارزشیابی مناسب برای هنر، سازماندهی فعالیت‌های یادگیری و تکالیف مستقل برای شکوفا شدن استعداد هنری دانشجویان مهم است (آزاده فر، ۱۳۸۸: ۱۳۰). از این رو سعی بر آن است در این مجال به بررسی سرفصل کارگاه صنایع دستی ۸ (چوب) که از جمله کارگاه‌های تخصصی رشته صنایع دستی در مقطع کارشناسی است، پرداخته شود. در این سرفصل رشته‌های هنری مرتبط با هنر چوب جهت آموزش ارائه شده است که عبارت است از: خاتم، معرق، منبت، مشبک و گره چینی. از آنجا که این سرفصل دارای بازنگری جدیدی نیست و تدوین آن در سال ۱۳۶۶ انجام گرفته است، برنامه آموزشی آن بر اساس تقاضای بازار آن زمان تدوین گردیده است. با توجه گذر زمان و تغییر سلیقه جامعه و سفارش دهندگان و همچنین تحول در ابزار مرتبط با هنر چوب، به نظر می‌رسد بازنگری در سرفصل کارگاه صنایع دستی ۸ امری ضروری است. لذا در ادامه پس از بررسی نظام آموزشی دانشگاهی و سرفصل درس به بررسی تکنیک‌های سنتی موجود در این سرفصل پرداخته خواهد شد و سپس ابزار و تکنیک‌های جدید قابل استفاده در سرفصل این کارگاه و چگونگی تأثیر آن‌ها بر کیفیت آموزشی این درس، معرفی می‌گردد.

تعریف هنر:

با مرور آرا و اندیشه‌های صاحب نظران در تعریف هنر، از ویژگی‌ها و یا معیارهایی نام می‌برند که عمده‌ترین شاخص "زیبایی" است. از این رو مهم‌ترین رکن هنر را زیبایی می‌دانند. پیر گاستالا می‌گوید: زیبایی جز نشان توانگری و استغنای طبع خود ما نیست. به این ترتیب زیبایی به طور معمول متناسب با توانایی‌های افراد در همه چیز قابل کشف است مانند زیبایی در هماهنگی (تعادل)، طبیعی بودن، قدمت، سادگی، رعایت قواعد، شناخت ارزش‌ها، مصالح و مواد کار، روش تحقیق (استدلال)، حالت ادراکی و عاطفی، عقیده، فقدان، بیان واقعیت، سرگرم ساختن، برانگیختن حس کنجکاوی، عامیانه بودن، ذکر جزئیات، رو به رو شدن با نتایج پیش‌بینی نشده، پرسش و پاسخ، نقل (حکایت و قصه)، ترکیب، بیان، تکرار، دلربایی، انبوهی، روش تفکر، تصور و ارائه آن..... (قطبی، ۱۳۵۱: ۳۱). متناسب با نظریه زیباشناسی برودی و کاربرد آن در تعلیم و تربیت و فرآیند یاد‌دهی - یادگیری، آموزش هنر یعنی آموختن شیوه یادگیری به صورت بصری و ساختن تصویرهای ذهنی به منظور ادراک و دریافت معنا و مفهوم، و احساس رضایت درونی از تجربه کشف کردن (تجربه زیباشناسی) بصری که آنها را هنرهای تجسمی می‌نامیم مانند موسیقی، نقاشی، صنایع دستی، مجسمه‌سازی، هنرهای نمایشی و (محمدی، ۱۳۸۲: ۱۵).

هنرهای تجسمی یکی از اشکال سواد بصری است که درک معنا را به دست می‌دهد و هنرمند به این وسیله یک اثر هنری می‌آفریند و تولید می‌کند (می‌سازد). لذا ابزاری برای معنا دادن به ادراک است. به طور عموم هنرمندان تصویر ذهنی ناشی از ادراکات حسی را با استفاده از هنرهای تجسمی عینیت می‌بخشند و به طور خاص آموزشگران هنر، فرصت تولید هنری را فراهم می‌سازند، تا هنر جوینان بتوانند با دیدن یا برقراری ارتباط میان ادراک‌های قبلی و آن چه در حال حاضر ادراک می‌نمایند، با استفاده از شیوه‌های هنری مانند فرم و تلفیق آن یک اثر هنری را خلق نمایند، به عبارت دیگر از طریق بازسازی جهان خارج (تلفیق از برون)، ساختارهای شناختی قبلی (تلفیق از درون) را متحول می‌سازند (دیدگاه ساختن‌گرایی) (شرفی، ۱۳۸۶: ۸۲).

آموزش عالی هنر:

از مسائل مهم اثرگذار بر کیفیت آموزش هنر در دانشگاه‌ها، نظام آموزش هنر است. این موضوع برای نظام (برنامه) آموزشی، برنامه درسی و سازماندهی موقعیت یادگیری در شیوه آموزش هنر مشکل‌آفرین بوده است. تفکر علمی و هنر یاد‌دهی و یادگیری در مدیریت آموزش عالی هنر موضوعی قابل تأمل است، زیرا محدود بودن دروس اختصاصی برای دانشجویانی با توانایی و استعدادهای متفاوت، قدیمی بودن برنامه‌های درسی و سرفصلها، قضاوت محوری آموزش هنر، وابستگی افراطی روند تدریس به تجربه و شیوه استاد، محدودیت زمان کلاسی به ساعتهای خاص، تمرین یکسان برای دانشجویان با استعدادهای متفاوت و تبدیل شدن کارگاه‌ها به قضاوت تکالیف برونکارگاهی، نمردهی نظام آموزش هنر را تضعیف می‌کند و علاقه دانشجویان مستعد را از بین می‌برد (اشرفی، ۱۳۹۱: ۵۶). اهداف آموزش عالی هنر عبارت‌اند از: تعلیم و تربیت نیروی انسانی هنرمند، پژوهشگر، ماهر و کارآفرین در هنر، توسعه و ترویج علم و نهادینه کردن اخلاق حرفه‌ای، گسترش

دانشگاه گیلان و علوم انسانی

http://seminars.uib.ac.ir/online

emreco@uib.ac.ir

تیرم - مهت‌ارسل - 20 اسفند 1399

تیرم - مهت‌ارسل - 25 اسفند 1399

آموزش عالی هنر متناسب با نیازهای جامعه، دانش‌افزایی و توانمندسازی نیروی انسانی آموزش هنر و ... (سند توسعه آموزش عالی، ۱۳۹۰: ۷).

پایین بودن کیفیت آموزش عالی هنر در ایران می‌تواند نتیجه ضعف و نارسایی‌های ساختار نظام آموزش دانشگاهی هنر، عدم توجه به آن در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، عدم توجه به سنجش استعداد‌های هنری در پذیرش دانشجو از سوی سازمان سنجش و تأکید بر آزمون‌های عمومی و پرسش‌های هنری معماری-محور، عدم انطباق آموزش‌های دانشگاهی هنر با نیازهای اجتماعی جامعه، عدم توجه به اصول تربیت هنری در طراحی رشته‌های تحصیلی هنر، کمبود فضا و امکانات آموزشی هنری برای آموزش دانشجویان، کمبود استادان با تخصص‌های متنوع در مقطع دکتری هنر و عدم امکان استخدام مدرسان خبره هنر در دانشگاه‌ها به دلیل مشکلات آیین‌نامه‌های استخدامی هیئت علمی باشد. (دستور، ۱۳۹۵: ۶)

تاریخ آموزش هنر:

تاریخ آموزش هنر در ایران را می‌توان به دو دوره عمده آموزش سنتی (آموزش استاد-شاگردی که در آن فرایند آموزش سینه‌به‌سینه بود و استاد مقامی معنوی همچون مقام پدر داشت) و آموزش نوین دانشگاهی تقسیم کرد. آموزش نوین در دوره قاجار، با ورود نظام آموزشی جدید هنر که اقتباسی از نظام آموزشی مغرب‌زمین بود، شکل گرفت. با تأسیس دارالفنون شیوه‌های نوین آموزش در ایران به تدریج متحول و فرایند طولانی آموزش زیر نظر یک استاد به آموزش در کوتاه مدت زیر نظر چند استاد در تبدیل و آن رابطه مراد و مریدی کمرنگ شد (محمدزاده، ۱۳۸۴: ۲۶۵). شیوه‌های مطرح در آموزش عالی هنر نیز همگام با دیگر حوزه‌های دانشگاهی بازبینی و متحول شده‌اند. این بازبینی‌ها علاوه بر محتوای دروس آموزشی، روشها و نظریه‌های موجود را نیز هدف قرار داده‌اند. رویکردهای سنتی در آموزش هنر، امروزه بیش از پیش نقد شده و تفکر نقادانه، تفکر خالق و توجه به بسترهای سیاسی، تاریخی و اجتماعی آموزش و محتوا و ساختارهای ایدئولوژیک آن، به جزء جدایی‌ناپذیر نظام آموزش هنر در بسیاری از دانشگاه‌های مطرح دنیا تبدیل شده‌اند (صالحی، ۱۳۹۱: ۸۰). آموزش عالی هنر در ایران به دلیل عدم ارتباط منطقی با آموزش‌های قبلی از ورود به دانشگاه و بی‌توجهی به آموزش هنر در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، با چالش‌های بزرگی رو به رو است (صالح و رضایی راد، ۱۳۸۸: ۲۵).

بر اساس نقشه جامع علمی کشور، توسعه نظام آموزش عالی هنر تقاضا محور است و اصلاح و تدوین نظام برنامه‌ریزی آموزشی و پژوهشی هنر با توجه به نیازهای جامعه، صنعت و تحولات روزافزون علوم انجام و بر گسترش مرزهای دانش بر اساس مبانی اسلامی تأکید می‌شود. هدف‌های نظام آموزشی بر اساس نیازهای جامعه تعریف می‌شود و در راستای توسعه فرهنگی اجتماعی کشور است. (میرزا بیگی، ۱۳۸۰، ۳۳). انطباق آموزش‌های دانشگاهی با نیازهای اجتماعی برای توسعه نظام آموزش عالی هنر ضروری است اما به نظر می‌رسد بسیاری از برنامه‌های درسی ارائه شده در دانشگاه‌ها، کاربردی در دنیای واقعی ندارند، بنابراین توجه به برنامه آموزشی دوره‌های تحصیلی، برنامه درسی و محتوای رشته‌های تحصیلی،

انجمن پژوهش‌های کاربردی در هنر

http://www.iaaeb.ac.ir/iaaeb06

emee@iaaeb.ac.ir

تیرم - بهمن ماه ۱۳۹۹

۲۵ آبان ماه ۱۳۹۹

شیوه ارزشیابی مناسب برای هنر، سازماندهی فعالیتهای یادگیری و تکالیف مستقل برای شکوفا شدن استعداد هنری دانشجویان مهم است (آزاده فر، ۱۳۸۸، ۱۳۰)

آموزش رسمی صنایع دستی در ایران:

آموزش رسمی صنایع دستی در ایران مدرن، تنها در مقطع کارشناسی دانشگاهی به عنوان یکی از رشته های زیر گروه هنرهای کاربردی صورت می گیرد که حدود ۴ دهه از تأسیس آن می گذرد. (تأسیس رشته: ۱۳۶۲، تصویب سر فصل دروس، ۱۳۶۶). محتوای آموزشی نظری و عملی این رشته بر گرفته از هنر - صنعت ایرانی و متعلق به حوزه میراث فرهنگی ملموس و ناملموس ایرانی است. هدف از تأسیس این رشته، مجهز نمودن افراد متعهد به دانش، تجربه و کارایی عملی در صنایع دستی است که با کمک به احیاء، تقویت و هدایت مطلوب این صنایع و حمایت معنوی و مادی از استادکاران و هنرمندان در جهت استقلال فرهنگی و اقتصادی کشور گام بردارند. در بخش ضرورت و اهمیت رشته آمده که صنایع دستی یکی از زمینه ها و امکانات بالقوه ای است که می بایست مورد توجه بوده، همانطور در برنامه ریزی اقتصادی و اجتماعی دولت نیز بدان توجه نموده و یا سرمایه گذاری بر روی آن را ملحوظ داشته و در جهت نیل به صنایع خود کفا و مفید با حفظ معانی فرهنگی، موضوع مطالعه آموزش و پژوهش واقع گردد. (سر فصل دروس مصوب صنایع دستی، ۱۳۶۶). این رشته دارای ۱۳۸ واحد است که شامل دروس پایه، اصلی، تخصصی و اختیاری است. در این رشته ۹ کارگاه تخصصی وجود دارد که با رویکرد هنر های فاخر و ملی و فراخور هنر های رایج در زمان تأسیس رشته انتخاب شده اند.

در اجرای آموزش آکادمیک صنایع دستی در ایران، تأثیر روشهای سنتی استاد- شاگردی و اصول اخلاقی و آموزشی کهن غیر قابل انکار است. در رشته صنایع دستی، استادان نقش بسیار مهمی در یادگیری دانشجویان دارند و آموزش متکی به حضور استاد است، به تعبیر دیگر استاد در این رشته نقش مرجعیت دارد، همچنین بخش اصلی آموزش در این رشته کارگاهی و از طریق یادگیری تجربی و یادگیری در دنیای واقعی رخ می دهد. که در نظام آموزشی کهن/ سنتی به راحتی قابل اجرا بوده است و در آموزش آکادمیک به دلیل زمان بندی دروره های تحصیلی، به یادگیری در محیط بسته کارگاه آموزشی محدود شده است. همچنین در فتوت نامه ها و رسائل اخوان الصفاء چگونگی طی طریق تعلیم در این حوزه شرح داده شده و رعایت مسائل دینی و اخلاقی (فردی و اجتماعی) موجب صدور مجوز یادگیری فنون اصلی و تخصص در هر حرفه قید شده است. به این معنی که هر فردی با تکیه بر تخصص یا اعلام آمادگی فراگیری اجازه ورود به این حوزه را نداشته است، اما در نظام دانشگاهی این مجوز از طریق گذراندن آزمون ورودی کنکور صادر می شود. از دیگر ویژگی های این رشته می توان به درس پروژه محور اشاره کرد. دانشجویان در این رشته از این طریق می توانند تجربیات خوبی در تمرین طرح مسئله، تصمیم گیری و مدیریت و مشارکت جویی، روش حل مسئله و همین طور تمرین مهارتهای تفکری سطح بالا، از جمله تفکر انتقادی و پرسشگر و نیز، تفکر خلاق برای حل مسئله و روش های پژوهش در این حوزه کسب

دانشگاه گیلان و علوم انسانی

http://seminars.usb.ac.ir/online

emreco@usb.ac.ir

تیرم - ماه فروردین ۱۳۹۹

۲۵ اسفند ۱۳۹۹

نمایند. در رشته صنایع دستی دانشجویان با انواع مهارت‌ها و فنون ساخت و تولید و تزیین به روش‌های کهن و غیر ماشینی و متکی به مهارت فردی آشنا می‌شوند. که می‌تواند در تمرین ویژگی‌های فردی (روحی و اخلاقی) ایشان موثر باشد و همچنین از این طریق با مواد طبیعی/غیر صنعتی و بومی و خواص آنها آشنا شده و روش‌های فرآوری آنها را به طرق ساده و غیر ماشینی فراگیرند. (کریمی و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۰)

آموزش همواره در دوره‌های پیشامدرن و مدرن و معاصر تابع فلسفه‌های نظری معاصر خود است. خبرگان حوضه آموزش صنایع دستی اعتقاد دارند که آموزش صنایع دستی در حال حاضر از یک مدل یا الگوی خاص حرفه‌ای تربیتی و آموزشی تبعیت نمی‌کند و در اغلب موارد به روش‌های شخصی استادان و با تکیه بر تخصص فنی و هنری ایشان انجام می‌شود، از طرفی آموزش هنر در دنیا تابع اصول آموزشی و تربیتی متنوعی است، و ساختارهای علمی جهت بازدهی و اثر بخشی در این راستا ارائه شده است که باید در حوزه نظری مورد توجه قرار گیرد و آموزش صنایع دستی را تحت تأثیر آن برنامه ریزی نمود. از این رو بازخوانی مبانی صنایع دستی و روش‌های تجربه شده آموزش این رشته و نیز اصول آموزش برای توسعه پایدار، استخراج اشتراکات و همسویی‌ها پیش از هر فرایندی ضروری به نظر رسیده و پیشنهاد می‌گردد. (همان)

بر اساس ابعاد فرهنگی، اجتماعی، زیست محیطی، اقتصادی در صنایع دستی، صاحب نظران این حوزه بر عدم روز آمدی برنامه درسی فعلی که در عصر حاضر منسوخ شده و ظرفیت‌های ویژه آن که در آموزش شناسایی نشده است، اشاره داشتند. و بازنگری برنامه درسی در هر دو بخش نظری و عملی را امری ضروری تشخیص دادند. این بازنگری تنها به بازآفرینی محتوا در چهار جنبه محیط زیست و فرهنگ، اجتماع و اقتصاد، محدود نمی‌شود و باید روز آمدی و معاصر سازی مفاهیم و فنون در نظر گرفته شود، همچنین توجه به دروس خلاقیت و طراحی مورد تأکید قرار گیرد. بازنگری محتوای درسی نیز در جهت ارتقاء و روزآمدی دانش آموختگان الزامی است. (همان)

سر فصل کارگاه صنایع دستی ۸ (چوب):

سر فصل و شرح درس کارگاه چوب مصوب وزارت علوم تحقیقات و فن آوری:
کارگاه چوب جهت برگزاری درس کارگاه صنایع دستی ۸ (صنایع دستی چوبی) که یکی از دروس عملی رشته صنایع دستی است و به ارزش ۴ واحد کارگاهی در ترم ششم تحصیل ارائه می‌شود، مورد استفاده قرار می‌گیرد.
هدف از این کارگاه، آشنا نمودن دانشجویان با ابزار و وسایل کار، مواد و مصالح و روش‌های ساخت صنایع دستی چوبی، و نجاری و آموزش عملی در آن‌هاست.

در این کارگاه، موارد زیر در ۵ گروه پایه به دانشجویان آموزش داده می‌شود:

۱. خاتم ۲. معرق روی چوب ۳. منبت ۴. مشبک ۵. گره چینی

توضیح و روش کار:

پس از آشنایی دانشجویان با مباحث نجاری عمومی، برای هر یک از هنرهای فوق، مراحل زیر آموزش داده می‌شود:

انجمن پژوهش‌های کاربردی در هنر
آموزش تا آفرینش

http://conferences.usb.ac.ir/online

emee@usb.ac.ir

تیرم - بهمن ماه ۱۳۹۹

۲۵ شهریور - ۲۵ آبان ۱۳۹۹

الف- خاتم : آشنایی با ابزار و وسایل کار و نحوه به کار گیری آن‌ها، مصالح گیری و مصالح سائی، خاتم پیچی، خاتم چسبانی (خاتم کاری یا فرش کردن خاتم) ، پوست زدن و سمباده زدن، پرس کاری، رنگ کاری.

ب- معرق روی چوب: آشنایی با ابزار و وسایل کار و نحوه به کار گیری آن‌ها، آشنایی با انواع چوب‌ها و مصالح گیری. بریدن قطعات مختلف (گل و برگ و ...) طبق طرح ، چسباندن و پرس کردن کار، پوست زدن و سمباده زدن، رنگ کاری و جلا دادن (پولیش کاری).

ج- منبت: آشنایی با ابزار و وسایل کار و نحوه به کار گیری آن‌ها، کنده کاری روی چوب طبق طرح، پرداخت نهایی کار، پوست زدن، رنگ کاری.

د- مشبک: آشنایی با ابزار و وسایل کار و نحوه به کار گیری آن‌ها، مشبک کاری طبق طرح.

ه- گره چینی: آشنایی با ابزار و وسایل کار و نحوه به کار گیری آن‌ها ، مصالح گیر، ساخت قطعات مختلف طبق طرح، سوار کردن قطعات، پرداخت و رنگ کاری.

در پایان کارگاه، مجموعه آموزش هر دانشجو در پنج گروه یاد شده و نیز یک نمونه کار عملی وی در یکی از گروه های پنجگانه فوق مورد ارزیابی و ملاک امتیاز وی خواهد بود.

با توجه به سر فصل کارگاه صنایع دستی ۸ لازم است چگونگی مراحل کار این شاخه ها شرح داده شود. این سر فصل در سال ۱۳۶۶ تدوین گردیده است و در زمان تدوین بسیاری از امکانات و ابزار فعلی در دسترس قرار نداشته است . از این رو هر شاخه از هنر های مذکور ابتدا با ابزار و وسایل و روشهای سنتی مد نظر سرفصل شرح داده خواهد شد و سپس به معرفی و شناسایی ابزار الات جدید و مدرن و چگونگی استفاده آنها در کارگاه مربوطه و تأثیر آن بر خلق اثر متناسب با نیاز بازار فعلی و ارتقاء کمی و کیفی آثار خواهیم پرداخت. (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۸۶، ۵۱).

شرح تکنیک های سنتی در هنر های مرتبط با چوب:

معرق: معرق در معنای کلام اصولاً هر چیز رگه دار را گویند. ولی مفهوم آن در این نوع هنر در کنار هم قرار دادن تکه های رنگین چوب و مصالح دیگر از جمله عاج، صدف، فلز و... به طوری که طرح مورد نظر حاصل شود. معرق در واقع قرار گرفتن خط در کنار خط است. پیدایش تاریخی این هنر به درستی مشخص نیست ولی از تطبیق آن با هنر کاشی کاری بدون شک رابطه این دو هنر را در مییابیم. وجه تشابه کاشی کاری معرق با معرق روی چوب در شیوه عمل است که در هر دو مورد نقشها از ترکیب قطعات رنگی جنس مورد نظر (چوب یا کاشی) شکل می گیرد.

مراحل انجام کار معرق زمینه چوب و زمینه رنگ : طرح نقشه به وسیلهی طراح کشیده می‌شود و سپس آن را شماره گذاری کرده و توسط کاتر قطعه می کنند. قطعات فوق را در اصطلاح مدل می گویند. (روش اصفهان). سپس چوبهای رنگی را با سنباده کاملاً صیقل کرده و با نوار چسب کاغذی پوشش می دهند و قطعات مدل را بر روی چوبهای رنگی پوشیده شده با چسب کاغذی می چسبانند. قطعات مدل را بر روی صفحه پیش کار قرار داده و با کمان اره مویی دوربری می کنند.

بدین ترتیب عین نقش مورد نظر با نوع و رنگ چوب انتخابی به وجود می‌آورند. با این روش همهی مدل‌های خرد شده را از رنگ‌های مختلف چوب، صدف و عاج تهیه می‌کنند. در مرحله بعد توسط سنباده یا سوهان‌های مخصوص به رفع اشکال برشهای قطعات رنگی می‌پردازند. در نهایت قطعات طرح را بر اساس نقشه اولیه روی تخته زمینه می‌چسبانند و پرداخت (مرحله پولیش کاری) می‌کنند. در معرق زمینه رنگ، پس از این مرحله زمینه کار را با رنگ مشکی یا رنگ دلخواه پر می‌کنند و در نهایت لایه شفاف پولیستر می‌پاشند.

خاتم: هنر خاتم کاری به دو شاخه تقسیم می‌شود ۱. خاتم سازی است که هنر ساخت صفحات خاتم است. خاتم سازی حرفه ای بسیار تخصصی است و امکان ساخت آن به دلیل نبود مواد و امکانات اولیه این هنر در همه جای کشور میسر نمی‌باشد. ۲. خاتم کاری یا فرش کردن خاتم است که در آن سطح اشیاء مختلف را با صفحات خاتم می‌پوشانند. به این هنر معرق خاتم نیز گفته می‌شود. که در این نوع معرق برش‌های رنگی خاتم جایگزین چوب‌های رنگی ساده می‌شوند و محیط و فاصله‌ی نقش‌ها به وسیله‌ی خط باریکی که زه نامیده می‌شود از زمینه و دیگر قسمت‌های نقشه تفکیک می‌گردد. شیوه‌ی عمل به ترتیب زیر است: برش‌های آماده شده‌ی خاتم را به اندازه‌ی پهنای نقش مورد نظر درز می‌کنند. چوب یا عاجی را که به عنوان زه بایستی مورد استفاده قرار بگیرد بر زیر مدل به طور موقت می‌چسبانند و به فاصله‌ی یک میلی‌متر از لبه‌ی نقشه به طرف داخلی دوربری می‌کنند و بدین ترتیب نوار باریکی با ترکیب نقشه‌ی مورد نظر به دست می‌آید که آن را بر جای اصلی بر روی تابلو نصب می‌کنند. عین این عمل را در مورد خطوطی که حد فاصل قطعه‌های مختلف نقشه وجود دارد انجام می‌دهند. پس از زه بری باقی مانده‌ی نقشه را از روی چوب یا عاج جدا کرده و سپس آن را بر روی برش‌های رنگی خاتم قرار می‌دهند و با اره مویی دوربری می‌کنند. نکته‌ی قابل توجه در مورد دوربری خاتم این است که برش‌های خاتم، به علت ظرافت، اگر تحت فشار مستقیم اره مویی قرار بگیرند متلاشی می‌شوند و برای جلوگیری از این مسئله در موقع برش، یک قطعه چوب به اندازه‌ی نقشه و خاتم در زیر آن قرار می‌دهند و بدین ترتیب خاتم‌ها بین دو قطعه‌ی سه لایه‌ی نقشه و چوب زیرین، کم‌تر تحت فشار قرار گرفته و آسان‌تر بریده می‌شوند. بقیه‌ی مراحل معرق خاتم مانند معرق ساده است با این تفاوت که در هنگام سائیدن و پرداخت سطح آن، کمی بی احتیاطی باعث متلاشی شدن و از بین رفتن نقش‌های خاتم می‌شود. در اشیاء بزرگ «معرق - خاتم» که زمینه‌ی ساده‌ی آن از یک نوع خاتم است، پر کردن زمینه و درز کردن خاتم‌های آن، پس از چسبانیدن نقش‌های معرق مستقیماً روی شیء انجام می‌شود.

مشبک: مشبک‌سازی کنده‌کاری روی چوب و عاج به طوری که این مواد را سوراخ کنند می‌گویند. این کلمه به معنای سوراخ سوراخ، چشمه چشمه یا پنجره پنجره می‌باشد. برای اجرای یک کار مشبک ابتدا طرح مورد نظر را بر روی چوب اجرا می‌کنند و قسمت‌های منفی (قسمت‌هایی که باید خارج شود) آن را با ابزاری مانند مغار و اره موئی بریده و خارج می‌سازند تا طرح اصلی مورد نظر به صورت مشبک و سوراخ سوراخ بر جای بماند. در آثار مشبک از انواع نقوش سنتی، هندسی، اسلیمی‌های مختلف، گره چینی، ختائی، ترنج و سرترنج استفاده می‌شود. ابزار مورد استفاده‌ی مشبک متشکل از

دانشگاه گیلان و علوم انسانی

http://seminars.usb.ac.ir/025000

025000@usb.ac.ir

تیرم - ماهت فروردین 20 اسفند 1399

تیرم - ماهت فروردین 25 اسفند 1399

اره موئی، اره چوب، سوهان چوب‌ساب، پرس دستی، کاغذ سمباده، گیره، مته، گونیا می‌باشد. هنر مشبک برای ساخت انواع پنجره‌ها، پاراوان، تابلو و دیگر موارد تزئیناتی مورد استفاده قرار می‌گیرد. هنر مشبک را می‌توان بر روی فلز، سنگ و سفال نیز مشاهده کرد.

منبت: هنر منبت‌کاری نوعی کنده‌کاری بر روی چوب به شمار می‌رود. قسمت عمده‌ی مصالح مصرفی در هنر منبت، فرآورده‌های مستقیم چوبی هستند. این فرآورده‌ها اغلب به صورت تخته مصرف می‌شود. در هنر منبت از مغارهای مختلف در اندازه‌های بزرگ و یا دستی (چاقویی) برای بار برداری چوب استفاده می‌شود. این مغارها دارای سرهای متفاوت تخت، گرد، نیم‌گرد، گلوبی، شفره و ... هستند که هر یک بار برداری متفاوتی بر روی چوب انجام می‌دهند و بافت و فرم مخصوص به خود را ایجاد می‌کنند. ابتدا شخص منبت کار باید طرح منبت را انتخاب کند. سپس منبت کار باید طرح را روی چوب منتقل کند. قطعه کار را به گیره بسته و سطح چوب را در صورت نیاز نفت بزند تا چوب نرم شود. پس از گذشت مدتی با مغار شفره طرح را باید از زمینه جدا نمود. سپس زمینه را با مغار تخت صاف و یکنواخت کند. سپس طرح را با مغارهای مختلف فرم داده و روی آنها را تزئین کرد. در مرحله بعد سنباده کشی و پرداخت نهایی انجام می‌گیرد.

گره چینی: گره چینی یا گره سازی به تزئیناتی گفته می‌شود که هندسی است و با قواعد مشخص رسم می‌شود و کاربرد های فراوانی دارد. اصطلاحا اگر دو یا چند جسم را با یک عمل یا با یک وسیله به یکدیگر اتصال یابند، قطعه پدید آمده دارای گره خواهد بود. گره را با چوب، کاشی، آئینه، شیشه رنگی و ... می‌توان ساخت. این شیوه ساخت و تزئین آثار هنری از حدود سده‌ی چهارم هجری قمری به شکل منسجم و گسترده در بناهای اسلامی و آثار گوناگون به کار رفته است که به ویژه در آثار چوبی و کاشی‌کاری به چشم می‌خورد. این شیوه از تزئین هنر های چوبی با پیوستن آلت‌ها و لقطها در پنجره‌ها و درها و اروسی‌ها توأم با شیشه‌های رنگی بسیار کوچک انجام شده است. در گره چینی چوب آلت یعنی قطعات چوبی که در اطراف کار و خطوط شبکه های طرح گره چینی را تشکیل می‌دهند و در حقیقت عامل ایستایی و پیوند گره هستند. لُقط به معنی قطعات چوبی است که پرکننده شبکه های گره ها هست و سطح گره را تشکیل می‌دهد و عامل تزئینی است در اورسی های قدیمی گاهی لقطها از شیشه رنگی ساخته می‌شدند. برش آلت‌ها و لقطها توسط تکنیک معرق و با استفاده از کمان اره مویی برش انجام می‌پذیرد و در واقع تکنیک گره چینی همان معرق است ولی بر اساس طرح و نقشه گره های سنتی که شاخه ای از طراحی سنتی محسوب می‌شوند انجام می‌گیرد.

مواد، مصالح جدید و جایگزین و چگونگی بکارگیری آنها در هنرهای مرتبط با کارگاه صنایع دستی ۸ (چوب):

برنامه درسی فعلی در سال ۱۳۶۶. تدوین گردیده است. در زمان تدوین اصول کار و ابزار آلات مورد استفاده در برنامه درسی کارگاه چوب محدود و به شکل سنتی (غیر صنعتی) مورد استفاده قرار می‌گرفت. و استفاده از ابزار و مصالح سنتی در ساخت هنرهای سنتی جزء اصول اولیه به شمار می‌آمد. اما امروزه با پیشرفت علم و صنعت تغییرات اساسی و شگرفی در

دانشگاه گیلان و علوم انسانی

http://seminars.usb.ac.ir/029000

029000@usb.ac.ir

تیرم - بهمن ماه 1399

25 آبان ماه 1399

نوع ابزار آلات و صنایع مرتبط با کارگاه چوب بوجود آمده است. استفاده از ابزار صنعتی می تواند در روند کار هنری و همچنین تسهیل مراحل سخت کار بسیار کمک کننده باشد. چوب ماده ای بسیار محکم است و شکل دهی و برش آن بسیار سخت و زمان بر است همچنین استفاده از ابزار مناسب صنعتی باعث صرفه جویی در وقت و انرژی هنرچو نیز خواهد شد. صرفه جویی در زمان باعث ارتقاء کمی و کیفی کارها در بازه زمانی کم (یک ترم) خواهد شد و در نتیجه در بازه کیفی کلاسی بسیار اثر گذار خواهد بود. در اینجا از میان ابزارهای فراوان و متعدد حرفه نجاری و صنایع چوب صرفا به ابزاری که به شکلی مستقیم در ارتقاء کمی و کیفی آثار تکنیک های نام برده شده در سرفصل درس کارگاه صنایع دستی ۸ ، تأثیر گذار هستند، اشاره خواهد شد:

اره مویی برقی: اره مویی برقی یکی از دستگاه های است که استفاده زیادی در نجاری و هنر های چوبی دارد. برای قوس بری ها و برش های خیلی ظریف در تخته های نازک و به طور کلی برای برش شبکه و قوس هایی که در وسط کار و صفحات می باشد از اره های مشبک بری (اره مویی برقی) استفاده می شود. این ماشین دارای تیغه نازکی می باشد که در دو قسمت بالا و پایین اره به اهرم های مربوط به وسیله ی پیچ و خروسک محکم می شود و در پشت تیغه دارای دستگاه هدایت تیغه اره است که از قرقه ی فلزی کوچکی تشکیل شده و مانع کج شدن و عقب رفتن تیغه ی اره در اثر فشار در موقع برش می شود. این دستگاه برای برش انواع کار در معرق کاری مناسب است . همانطور که قبلا گفته شد در روش سنتی برش ها توسط کمان اره مویی صورت می گرفت که خود باعث صرف وقت و انرژی بسیار زیاد می شد اما استفاده از این دستگاه باعث صرفه جویی در وقت هنر جو میشود و با توجه به زمان کمی که هنر جو در اختیار دارد می توانند بسیار کمک کننده باشد. هنر جو با به دست آوردن زمان بیشتر می تواند در مقوله طراحی خلاقانه و همچنین انتخاب طرح بهتر و باکیفیت تر جهت اجرای کار معرق اقدام نماید .

فرز انگشتی : یکی از اعضا پرطرفدار خانواده بزرگ فرز است که در اندازه ها و شکل های متنوعی وجود دارد و برای تمام کارهای سبک تا سنگین وجود دارد. فرز انگشتی به دلیل قابلیت های بسیاری که دارد میتواند ابزار مورد استفاده در کلیه صنایع تولیدی و خدماتی باشد و برای انجام اموری مانند سنگ زنی، سنباده زنی، براده برداری، سوراخکاری و فرزکاری مناسب باشد و اگر درست و مناسب انتخاب شود ابزار بسیار کاربردی خواهد بود. فرز انگشتی در دو نوع فرز انگشتی گلو بلند و فرز انگشتی گلو کوتاه وجود دارند که برای انجام وظایف سنگین تر و صنعتی طراحی و تولید شده اند و عموما برای سنگ زنی ، برش کاری ، سنباده زنی سطح فلزات و دیگر متریال ها بکار برده می شوند. فرز انگشتی به دلیل قابلیت نصب انواع ابزار مانند انواع تیغ، سنگ، سنباده، نمد و اسکاچ می تواند برای بسیاری از کارها و برای استفاده در صنایع بسیار متفاوت کاربرد داشته باشد. این ابزار در هنر معرق می تواند جایگزین مناسبی برای انواع سوهان، سنباده و چوب ساب های سنتی و دستی باشد و در جهت فرم دهی و رفع نواقص مرحله برش قطعات معرق کمک کننده است. همچنین فرز انگشتی در منبت کاری نیز برای برداشت زمینه کار و فرم دهی نقوش و اشکال کار منبت بسیار مفید و کارا خواهد بود.

فرز مینیاتوری: فرز مینیاتوری یکی دیگر از انواع فرز است که برای انجام کارهای ظریف تر بکار برده می شود و به لحاظ ظرفیت انجام کار، توان و البته ابزارهایی که روی آن استفاده می شود با فرز انگشتی متفاوت است. به عنوان مثال برای حکاکی روی یک ظرف تزینی سفالی یا شیشه ایی می توان از فرز مینیاتوری با استفاده از یک تیغ الماسه استفاده نمود و روی ظرف طراحی و حکاکی نمود. یا برای سنباده زنی یک قطعه صنعتی بسیار دقیق و ظریف میتوان با استفاده از سری سنباده کار سنباده زنی را انجام داد. کار کرد فرز مینیاتوری بیشتر در هنر معرق و بخصوص معرق منبت است، توسط این دستگاه میتوان بسیاری از مراحل کار معرق را با سرعت بالا انجام داد. همچنین این دستگاه برای حجم بخشی به قطعات معرق بسیار کارا است.

چسب های فوری: در روش سنتی برای پرس کردن قطعات برش خورده معرق بر روی زمینه از چسب چوب و میخ سوزنی استفاده می شد. این روش بسیار وقت گیر و مشکل ساز بود، اما امروزه استفاده از چسب های فوری از جمله ۱،۲،۳ در کنار چسب چوب جهت پرس موفت کار بسیار راه گشا است.

مغارهای برقی: مغار وسیله ای تیز و برنده است که در صنعت منبت و مجسمه سازی برای تراشیدن چوب از آن استفاده می شود. مغار به دو صورت در دسترس قرار می گیرد . یکی مغار دستی که با استفاده از نیروی انسانی کار می کند و دیگری مغار برقی که با استفاده از نیروی برقی کار می کند. از مزایای استفاده از مغار برقی این است که: کاربرد حین کار علاوه بر سهولت و تسریع کار باعث خستگی کاربر نمی شود.

انواع سنباده های برقی: نخستین مرحله در پرداخت چوب، پیش از رنگ کاری و اتمام کار، سنباده کاری است. البته در موارد معدودی ممکن است قطعه‌ی کار پیش از برش کاری نیز به سنباده کاری نیاز داشته باشد. به طور کلی عمل سنباده زدن برای صاف کردن (پرداخت) سطوح مواد اولیه یا کار ساخته شده و همچنین برای برطرف کردن قشر رنگ و لاک از روی صفحات به کار می‌رود. یکی دیگر از اهداف سنباده کاری هم از بین بردن مواد اضافی مربوط به بتونه کاری از روی سطوحی است که روی آن‌ها قبلاً بتونه شده است. از سنباده برای یکدست کردن سطح مورد نظر استفاده می‌گردد. گرچه ممکن است در ابتدا فرآیند سنباده کاری ساده و بدون نیاز به مهارت خاصی به نظر آید اما باید دانست که این فرآیند در اتمام کار بسیار مؤثر بوده و کیفیت کار پایانی را به میزان قابل توجهی تحت تأثیر قرار می‌دهد. همچنین طیف گسترده‌ای از ورق‌های سنباده با شماره‌های متفاوت (که هر کدام نشان‌دهنده‌ی میزان سختی ورق سنباده هستند) نشان می‌دهد که انتخاب سنباده‌ی مناسب برای کار نیز خود از اهمیت خاصی برخوردار است.

انواع دستگاه های برش : در یک کارگاه نجاری انواع مختلفی از دستگاه های برش وجود دارند که برخی دستگاه های برش سنگین و بزرگ هستند با کار آرایبی های متفاوت و برخی دیگر نیز دستگاه های سیار و کوچک هستند که بنا بر شرایط متفاوت اجرا، مورد استفاده های گوناگونی دارند و قابل استفاده در کارگاه چوب هستند.

دانشگاه گیلان و علوم انسانی

http://seminars.usb.ac.ir/025000

025000@usb.ac.ir

تیرین - چات فرستادن: 20 اسفند 1399

تیرین - چات دریافت: 25 اسفند 1399

انواع رزین اپوکسی : رزین اپوکسی ماده ای شیمیایی و از فراورده های نفتی است. در حالت عادی از دو جزء تشکیل شده است که این دو جز تا قبل از مخلوط شدن حالت مایع و تا حدی چسبنده دارند. این دو جز شفاف و بی رنگ هستند و حتی بعد از مخلوط شدن هم حالت شفاف و بی رنگ خود را حفظ می کنند. اما برخلاف حالت اولیه به محض مخلوط شدن و ترکیب شدن حالت مایع خود را از دست می دهند و حالت جامد و شیشه ای پیدا می کنند. فرآیند خشک و سفت شدن این ماده حدود چند ساعت تا چند روز به طول می انجامد. این دو جز بعد از ترکیب شدن ابتدا به حالت ژله ای و انعطاف پذیر درمی آیند و سپس به مرور سفت تر می شوند. کاربرد این ماده به دلیل داشتن ویژگی هایی همچون تثبیت کنندگی ، بی رنگ بودن ، شفافیت و ... نه تنها در صنایع مختلف مورد استفاده قرار می گیرد بلکه مورد توجه هنرمندان نیز قرار گرفته است و امروزه برای بسیاری از دست سازه های هنری از آن استفاده می شود که می توان به ساخت زیورات با استفاده از رزین، میز با استفاده از چوب و رزین ، تکنیک نقاشی آبستره و ... اشاره کرد.

سایر دستگاه های کمکی : مینی فرز، سنباده دیسکی، سنباده لرزان ، دستگاه فارسی بر، اره چکشی، دریل . اره فلکه، اره زنجیری و بسیاری دیگر.....

خلق و بکارگیری تکنیک های جدید و به روز رسانی شده در کارگاه چوب:

با توجه به موارد ذکر شده در مورد ابزار کمی در کارگاه چوب می توان به تکنیک های جدیدی که به وسیله این ابزار بهتر قابل اجرا هستند و جای آنها در سر فصل کارگاه چوب خالی است اشاره کرد.

طراحی تخصصی : یکی از مقوله های بسیار مهمی که به شدت جای آن در سر فصل کارگاه چوب خالی است مقوله طراحی است . در هنر های صناعی حرف اول را طرح و ایده اولیه می زند و چنانچه طرح اولیه از کیفیت مناسب برخوردار نباشد کار نهایی نیز بی کیفیت خواهد بود. اجرای تکنیک های مختلف کارگاه چوب بسیار سنگین و زمان بر است در نتیجه قبل از شروع کار لازم است تا طرح و ایده اولیه به دقت مورد بررسی قرار گیرد و دانشجو برای اجرای کار در کارگاه چوب به طراحی اختصاصی بپردازد. در روند این طراحی دانشجو با چالشهایی همچون چگونگی اجرای طرح مورد نظر با انواع چوب و همچنین چگونگی استفاده درست و بجا از ابزار و متریال رو به رو است . این طراحی می تواند در راستای اهداف کارگاه یعنی: خلق اثر جدید ، مدرن، خلاقانه، کاربردی و ایجاد اثر در راستای تولید انبوه بسیار کمک کننده باشد.

معرق مثبت: یکی از این تکنیک ها تکنیک معرق مثبت است که از تلفیق هنر معرق کاری و مثبت کاری بوجود آمده است . معرق مثبت نوعی دیگر از انواع معرق است که در آن نقشها از حالت مسطح خارج شده و به صورت نیم برجسته جلوه گر می شوند. در این نوع معرق ضخامت چوب های رنگی از ۳ تا ۴ میلی متر به ۵ تا ۶ میلی متر افزایش می یابند. به همین دلیل برش آنها توسط اره مویی دستی دشوار است و استفاده از اره مویی برقی در این کار رایج است. شیوهی عمل مثبت معرق به این قرار است: برای زمینه طرح اصولا از زمینه های آماده استفاده می کنند، مانند انواع تخته های ام دی

دانشگاه گیلان و علوم انسانی

آدرس وبسایت: <http://seminars.uib.ac.ir/courses>

ایمیل: courses@uib.ac.ir

تیرم - مهت فروردین ماه: 20 اسفند 1399

تیرم - مهت فروردین ماه: 25 اسفند 1399

اف و نئوپان روکش دار و های گلاس ها و که در نهایت کار آماده شده بر روی آن نصب می شود، زیبایی و انتخاب زمینه مناسب برای طرح مد نظر در کیفیت نهایی کار بسیار تأثیر گذار خواهد بود. نقشه را مطابق اصول یاد شده روی چوبهای رنگی با ضخامت ۵ تا ۶ میل قرار داده و دوربری می‌کنند. هر یک از قطعات رنگی دوربری شده را به وسیله‌ی چسب موقتاً بر روی سطح چوب نصب می‌کنند و این چوب را به طور عمودی در میان گیره قرار می‌دهند و محکم می‌کنند و سپس به وسیله‌ی مغار(روش سنتی) و یا فرز انگشتی و مینیاتوری و دیگر ابزار ساینده روی آن منبت کاری می‌کنند. و در نهایت نقش‌ها را در مکان اصلیشان بر روی زمینه نصب می‌کنند. در این تکنیک از انواع وسایل و ابزارالات جدید جهت سهولت و سرعت کار می‌توان کمک گرفت. این تکنیک کم کم جایگزین تکنیک سنتی معرق شده است. و امروزه شاهد رونق این تکنیک در بازار صنایع دستی کشور هستیم. این تکنیک هم از نظر سرعت انجام کار، به دلیل استفاده از ابزار کمکی سریعتر از معرق و منبت سنتی است. هم از نظر نوع اجرا متناسب با سلیقه بازار و هم از نظر کیفیت جز آثار فاخر محسوب می‌شود. این تکنیک قابلیت نوآوری در طرح و اجرای خلاقانه را دارد. و از این نظر دانشجو می‌تواند با کمی تفکر و نوآوری در جهت ارتقاء کیفی کار و ورود به بازار صنایع دستی اقدام نمایید

شکل معرق منبت

منبع: (WWW.HONARYAB.COM)

تکنیک چوب و رزین: با توجه به شرح رزین و کار برد آن در صنعت، می توان از تلفیق رزین و چوب به خلق انواع اشیاء کاربردی و هنری دست زد. این تکنیک نیز به دلیل استقبال بازار هنر کشور از آن ، بسیار مورد توجه قرار گرفته است. این تکنیک نیز با تلفیق انواع روشهای آموزشی کارگاه چوب قابلیت اجرا دارد و همچنین تکنیکی مناسب جهت ساخت اشیاء و لوازم کاربردی با هدف تولید انبوه محسوب می گردد.

ساخت احجام و اشیاء کاربردی با رویکرد تولید انبوه: موارد بیان شده در سر فصل کارگاه صنایع دستی ۸ (چوب) جزء هنرهای سنتی محسوب می شوند که متقاضیان خاص خود را همواره دارند. اما امروزه تقاضا و سلیقه بازار متفاوت و به روز رسانی شده است ، کارگاه چوب از جمله کارگاه هایی است که می تواند با آموزش مناسب اقدام به تولید اشیاء و احجام مدرن و متناسب با نیاز روزمره و تقاضای بازار نماید. این تولیدات همانطور که بیان شد می تواند با انجام طراحی تخصصی و خلاقانه و پرورش استعداد دانشجوی در این زمینه انجام پذیرد.

جواهر سازی: جواهر سازی با چوب یکی دیگر از تکنیک های رایج و مورد پسند بازار صنایع دستی است، این تکنیک نیز می تواند بر اساس طراحی تخصصی و استفاده از ابزار آلات جدید در کارگاه چوب اجرا گردد.

جمع بندی و نتیجه گیری:

باتوجه به بررسی های انجام شده می توان گفت سر فصل درس صنایع دستی مقطع کارشناسی به دلیل تدوین در سال ۱۳۶۶ بنا به نیاز جامعه آن زمان و روشهای مرتبط با کارگاه آن زمان تدوین گردیده است. این برنامه ۵ شاخه تخصصی هنر چوب را شامل می شد: (خاتم، منبت، معرق، مشبک، گره چینی). که هر کدام به تنهایی برای آموزش اصولی و فراگیری به صورت حرفه ای و بر اساس اصول اولیه و درست ، حداقل چند ترم متوالی زمان نیاز دارد تا دانشجوی در آن شاخه مهارت لازم را کسب نماید. اما در این سر فصل شاهد هستیم همه این شاخه ها در یک ترم (بهمن) تدوین گردیده است . که باعث شده عملا اجرای دقیق این سر فصل قابلیت اجرا نداشته باشد. اصولا در یک ترم (از نظر زمانی) آموزش و فراگیری تنها یک یا دو شاخه از هنرهای مذکور امکان پذیر است. همچنین به جز هنر خاتم سازی که در مورد آن شرح داده شد و هنر منبت ، بقیه هنرهای ذکر شده در سرفصل درس به نوعی در ارتباط با هنر معرق قرار می گیرند. فراگیری و تسلط بر مشبک کاری مقدمه و لازمه شروع هنر معرق کاری است . هنر جو تا به مشبک کاری تسلط نداشته باشد نمی تواند کار معرق را به خوبی انجام دهد. همچنین هنر گره چینی همانگونه که توضیح داده شد نیز تقریبا روش اجرا آن همان روش اجرای تکنیک معرق است با این تفاوت که طرح مورد نظر از طرح های گره های هندسی در طراحس سنتی انتخاب می شود و هنرجویی که به کار معرق کاری تسلط داشته باشد این رشته هنری را به خوبی می تواند انجام دهد. در هنر خاتم کاری توضیح داده شد که خاتم سازی هنر ساخت ورقه های خاتم است که مواد و مصالح اولیه آن در همه نقاط کشور موجود نیست و آموزش و اجرا آن منحصر به چند شهر محدود در کشور است. اما امروزه ورقه های خاتم ساخته شده این

انجمن روان‌شناسان و علوم انسانی

http://seminars.uob.ac.ir/online

emeeo@uob.ac.ir

تاریخ ثبت‌نام: 20 اسفند 1399

تاریخ پرداخت: 25 اسفند 1399

کارگاه‌ها در همه جا قابل دسترس است و روش خاتم کاری یا فرش کردن خاتم قابل آموزش است. این هنر نیز به نوعی در ارتباط با تکنیک معرق قرار می‌گیرد و به همان روش انجام می‌پذیرد. گفتنی است نام دیگر این هنر معرق خاتم است.

همچنین تکنیک معرق مثبت نیز همانگونه که از نام آن مشخص است تلفیق تکنیک معرق و مثبت است که شرح آن قبلاً ذکر داده شد. لذا هنر معرق کاری هنری است که در صورت آموزش و فراگیری درست و اصولی می‌تواند سایر شاخه‌های مذکور در سر فصل کارگاه صنایع دستی ۸ (چوب) را نیز پوشش دهد. ابزار آلات و جدید و نوین و همچنین تکنیک‌های پیشنهادی مطرح شده به خوبی می‌توانند محصولات این کارگاه را با نیازهای کاربردی جامعه همگون سازند. همچنین این تکنیک‌ها تا حدودی منطبق بر نیاز بازار هنر و سفارش دهندگان امروزی و مورد استقبال عامه مردم جامعه هستند. این تکنیک‌ها به دلیل کار آمد بودن، به روز بودن و استفاده از دستگاه‌های صنعتی که باعث بالا رفتن سرعت کار می‌شوند قابلیت تولید انبوه را خواهند داشت. همچنین استفاده از آنها باعث صرفه جویی در وقت و انرژی دانشجو خواهد شد و او فرصت بیشتری را به دست خواهد آورد تا بر روی طراحی تخصصی کارگاه و خلق و تولید آثار خلاقانه و جدید تمرکز نماید. و در نتیجه این امر باعث بالا رفتن کیفیت کمی و کیفی آثار مستخرج از کارگاه صنایع دستی ۸ (چوب) خواهد شد.

منابع:

- آزاده فر، محمدرضا (۱۳۸۸). «کارایی نهادهای آموزش هنری بر بنیانهای متغیرهای اقتصادی»، فصلنامه ی انجمن آموزش عالی ایران، ۲، صص. ۱۳۶-۱۱۹.
- اشرفی، کیان (۱۳۹۱). «بررسی علل عدم پاسخگویی آموزش هنر در مراکز آموزش عالی هنر ایران با نگاهی به آموزش رشته گرافیک»، مجموعه چکیده مقالات اولین همایش ملی آموزش عالی هنر، ص ۵۶.
- دستور، مجتبی (۱۳۹۵). «بررسی عوامل موثر بر ارتقای کیفی آموزش عالی هنر در ایران»، نامه هنر های نمایشی و موسیقی، ش ۱۳، صص ۵-۱۰.
- رضایی، منیره (۱۳۹۰). «تربیت هنری در نظام آموزش عالی هنر»، فصلنامه مطالعات فرهنگ و ارتباطات، سال چهاردهم، شماره ۲۲، ص ۹۲.
- صالحی، سودابه (۱۳۹۱). «گفتمان خالقیت و آموزش هنر؛ مورد پژوهی یک تدریس»، مجموعه مقالات اولین همایش ملی آموزش عالی هنر، ۸۰.

دانشگاه ساینس و آرتس

http://seminars.usb.ac.ir/online

وبسایت: online@usb.ac.ir

تاریخ ثبت‌نام: 20 اسفند 1399

تاریخ برگزاری: 25 اسفند 1399

- قطبی، یوسف (۱۳۵۱). «تحقیق در تعریف هنر»، انتشارات زوار، تهران.

- محمدزاده، مهدی (۱۳۸۴). «آموزش و حیطة کیفی هنر، اولین هماندیشی معنویت و هنر»، فرهنگستان هنر، صص.

۲۶۳-۲۷۱.

- میرزابیگی، علی (۱۳۸۰). «برنامه ریزی درسی و طرح درس در آموزش رسمی و تربیت نیروی انسانی»، انتشارات

یسطرون، تهران.

- کریمی، ساغر؛ پورمند، حسن؛ علی‌ذاکر صالحی، غلام‌رضا؛ افهمی، رضا (۱۳۹۹). «آموزش مبتنی بر توسعه پایدار در آموزش

عالی با تأکید بر صلاحیت‌های پایداری دانش‌آموختگان»، فصلنامه پژوهشی عالی ایران، ش ۱. صص ۱-۳۱.

- یمنی دوزی سرخابی، محمد (۱۳۸۰). «درآمدی به بررسی عملکرد سیستم‌های دانشگاهی»، انتشارات دانشگاه شهید

بهشتی، تهران.

منبع تصاویر: